

ОПЕРАЦІЙНИЙ РИЗИК В БАНКІВСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: СУТНІСТЬ ТА УПРАВЛІННЯ

В умовах боротьби з наслідками фінансової кризи, з ускладненням здійснюваних операцій банку, зростанням спектру послуг та територій, на яких вони надаються, зростає вплив операційного ризику. Нині операційний ризик, внаслідок складності визначення кількісної оцінки і управління, являється проблемою для банківської сфери. Загалом, управління даним ризиком не являється новою практикою; це завжди було важливим для банків для запобігання шахрайства, підтримання надійності внутрішнього контролю та зменшення помилок при здійсненні угод.

Визначення операційного ризику наведено в Положенні про організацію операційної діяльності в банках України, відповідно до якого, операційний ризик – це ризик, який пов'язаний з порушенням банківських правил та/або систем контролю за обробленням, проведенням операцій, документацією, що виникає як унаслідок зовнішніх причин, так і через помилки працівників банку [2].

У вітчизняній та міжнародній практиці загальноприйнятим також є визначення сформоване Базельським комітетом: операційні ризики – це ризики, що виникають через помилки у внутрішніх процесах банку, технічні негаразди, помилки чи шахрайство співробітників або зовнішні фактори [1].

Таким чином, на операційний ризик впливає значна кількість факторів, і в залежності від цього можна виокремити групи зазначених ризиків [3]:

а) Персонал банку:

– недостатня компетентність і відсутність досвіду;

- несанкціонована діяльність;
- внутрішнє шахрайство;
- операції з використанням конфіденційної інформації;
- трудові позови.

б) Процеси і внутрішній контроль:

- неадекватний розподіл повноважень;
- використання некоректних даних, проводок і розрахунків за фінансовими операціями;

- помилки в корпоративній діяльності;
- помилки у звітності та оподаткуванні.

в) Інформаційні системи та технології:

- збої інформаційної системи та відмова обладнання;
- неповне резервне копіювання даних;
- незахищена обробка даних;
- пошкодження інформаційної системи і зараження вірусом.

г) Зовнішнє середовище:

- зміни в законодавстві;
- науково-технічний прогрес;
- зовнішнє шахрайство;
- збитки від стихійного лиха тощо.

Розглянувши основні причини виникнення та існування операційного ризику, доцільно розглянути існуючі методичні підходи, якими користуються вітчизняні банки при управлінні ним. Зокрема Базель II містить пропозиції щодо використання трьох основних методів оцінювання операційного ризику в банку, які направлені на вдосконалення процесу виявлення та управління даним видом ризику [1]:

- а) метод ключового індикатора;
- б) стандартизований метод;
- в) метод внутрішнього виміру.

Метод ключового індикатора є досить універсальним та простим при визначенні величини операційного ризику; він може використовуватись лише у

невеликих банках з обмеженим і простим асортиментом послуг.

Більш досконалим вважається стандартизований метод, зокрема для оцінювання капіталу, необхідного для покриття операційного ризику. Він відрізняється від методу ключового індикатора тим, що тут передбачається поділ діяльності банку на певну кількість стандартизованих підрозділів і бізнес-напрямів. Тобто, стандартизований підхід забезпечує оцінювання операційного ризику залежно від спеціалізації.

Окрім цього, у банківській галузі ще недостатньо повно розроблені методи зіставлення індикаторів ризику і збитків. Відтак, за браком внутрішньої системи збору даних про ризики й збитки, до яких ці ризики призвели, не може бути використаний більш розширений підхід оцінювання значення операційного ризику – метод внутрішнього виміру ризику.

Детальна методика розрахунку операційного ризику за кожним із зазначених методів зводиться лише до теоретичного обґрунтування. До того ж, варто відзначити, що положення Базельської угоди носять рекомендаційний характер, мається на увазі, що в їх обов'язковому виконанні має бути зацікавлений сам банк.

Отже, в умовах боротьби з наслідками фінансової кризи, та з метою забезпечення прибуткової діяльності і підвищення позитивного іміджу, особливого значення для банків набуває потреба вдосконалення ризик-менеджменту в цілому та заходів щодо подолання операційного ризику зокрема.

Таким чином, на сьогоднішній день визначення операційного ризику може допомогти банкам уникнути можливих втрат, пов'язаних з їх операційною діяльністю. Розглянувши операційний ризик і його фактори, зрозуміло, що це проблема, з якою зіштовхуються у своїй діяльності банки щоденно; тому досить важливим є управління ним. Саме тому вчені продовжують пошук нових концепцій та математичних моделей і методів для вдосконалення існуючих підходів до оцінки та управління операційним ризиком.

Література:

1. Basel Committee on Banking Supervision. International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards [Electronic resource]: – Access:

<http://fic.wharton.upenn.edu/fic/papers/05/0516/.pdf>

2. Про затвердження Положення про організацію операційної діяльності в банках України, затвержене Постановою Правління Національного банку України від 18.06.2003 N 254 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1078.8029.0>

3. Филатов, Б. Г. Определение операционного риска в банковской деятельности. Принципы управления [Електронний ресурс] / Б. Г. Филатов // Днепропетровский университет экономики и права. – 2009. – Режим доступа: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pprbsu/texts/2009_27/09_27_11.pdf

Шамота, Г.М. Операційний ризик в банківській діяльності: сутність та управління [Текст] / Г.М. Шамота, О.В. Коротун // Актуальні проблеми економіки: теоретичні та практичні аспекти: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (27-28 січня 2012 р.): у 2-х ч. - Дніпропетровськ: Перспектива, 2012. – Ч. I. - С. 69-71.